

Månadsbrev till Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby

Augusti 2012

Kära systrar och bröder,

Vilken honungssommar! En och annan har gnytt en del över vädret och flytt landet, men för oss biodlare har sommaren så här långt gett ett honungsflöde vi inte upplevt på år och dar. Själv slungade jag senast häromdagen; ett enda samhälle gav så mycket att jag inte förmådde bära in det silade guldet för egen hand. Så, alla ni som är på väg till Bjärka-Säby och vårt Generalkapitel kommande helg: jag bjuder på lättrunnen honung till både te och fil!

På tal om biodling rapporterar storstadsmedierna – breda reportage i både DN och Svenskan under sommaren – att detta nu lär vara en av de nya trenderna, med långa köer till nybörjarkurserna i biodling. Bikupor sätts upp på tak och igenväxta järnvägsspår i stadskärnorna. Glädjande, naturligtvis; inte minst att vi blir varse binas enastående betydelse för vår överlevnad. Dessa små varelsers vikt för de ekologiska kretsloppen och i förlängningen den globala ekonomin är enorm. Utan bin skulle en tredjedel av de livsmedel vi konsumerar försvinna. Det kan låta häpnadsväckande, men faktum är att vi skulle få klara oss utan både grönsaker, frukt och bär om den pollinering som bina utför upphör. Även kött- och mjölkproduktionen skulle bli lidande eftersom en stor del av djurens foder pollineras av bin. Inte ens en kopp kaffe på morgonen skulle vi få! De flesta av oss finge överleva på majs, ris och vindpollinerade sädeslag. Och jeans och T-shirts – för att inte tala om Conversedojoj – är det bara att glömma! Bomull pollineras av bin, liksom gummiträdet.

Vi gubbar som hållit på ett tag gläder alltså oss över det nya intresset för biodling. Dock inte utan en stilla undran: Kommer de nya bioodlarentusiasterna att lära av sina bin? Som jag påminde om redan i förra månads brev är trofastheten något av det mest utmärkande för dessa små individer. Eller som man skulle säga på monastiskt språk: *lydnaden*. Till skillnad från de flesta andra insekter flyger inte bin från blomma till blomma i sitt sökande efter det söta. De är trogna. När de väl funnit nektar återvänder de. Och denna trohet gäller i ännu högre grad det egna hemmet, kupan. Ett bi skulle aldrig få för sig att krypa in i ett annat samhälle. De är så till den grad trogna mot själva platsen att om man så bara flyttar bikupan två meter bort blir dess invånare helt förtvivlade. De cirklar runt, runt på den plats där deras hem varit beläget och undrar vart det tagit vägen.

*

Låt oss fortsätta reflektionen från förra brevet om platsen och dess betydelse. I förlängningen handlar det om överlåtelsen åt det ena, vilket är innebörden i begreppet *monastisk*. Vår regel uppmanar oss att söka ett "monastiskt hjärta". Det kommer av grekiskans *monachos*, som gett oss ordet "munk". Betydelsen är *en* eller *ensam*. I överförd mening: den som har sitt hjärta odelat. Det hela hjärtat – eller det "rena hjärtat", som Jesus kallar det – är målet för all andlig vägledning. Det hjärta för vilket

världen blir förklarad – så som på Förklaringsberget – och Skaparen framträder i allt skapat. När den helige Benedikt på 500-talet skriver sin klosterregel – förlagan till vår egen regel och de flesta liknande regler i västlig tradition därefter – är det för att ge bröderna ett redskap på vägen mot ett odelat hjärta. Det grundläggande ”verktyget” för forrådet av hjärtat är lydnaden: uppgivandet av den egna viljan.

Det är ett känsligt ämne. Här finns risker för både missbruk och missuppfattning. Som Dietrich Bonhoeffer uttrycker det: ”Lydnad utan frihet är slaveri, frihet utan lydnad är missbruk.” En ännu större orsak till att talet om lydnad är obefintligt i vår tids kristenhet, är den individualism som har gjort livet i det moderna samhället till en motorväg mot självförverkligande. Det förpliktande valet i form av någon som säger ”Jag har bestämt mig” – vare sig det handlar om en väg, en plats, en uppgift, en relation eller något annat – hör till ovanligheterna. Något av det jag oftast hör människor säga i samtal är snarare: ”Jag har så svårt att bestämma mig.”

Ett annat av individualismens drag är att vi knappast kan tänka oss att göra något som vi inte själva ”känner för”. Det känns oss främmande, som ett uttryck för förkonstling eller otrohet mot vår natur. I det ljuset blev några ord av biskop Anders Arborelius under en måltid på försommaren som en uppenbarelse. Han berättade om hur han för tretton år sedan – efter att ha levt 27 år i ett karmelitkloster – nåddes av kallelsen från Rom att bli biskop för Katolska kyrkan i Sverige. När jag försiktigt frågade honom om han aldrig funderade på att tacka nej, svarade han helt kort: *”Nej. Det är inte så ofta man har tillfälle att öva lydnaden på ett mer uttryckligt sätt.”*

Provocerande? Men också tänkvärt. Frågan för munken Anders var alltså inte ”Känner jag för det här?” eller ”Stämmer detta med mina gåvor?” Kyrkans kallelse blev en möjlighet att ”öva lydnaden”. Svaret speglar inte en kuvad och underdånig människa, snarare en inre frihet som kanske inte är möjlig att förvärva om man inte avstår från sin egen vilja. Som Enzo Bianchi, prior i Monastero di Bose, uttrycker det: ”I den bibliska visionen är lydnad oskiljaktig från frihet – endast i frihet kan man lyda och endast genom lyhördhet för evangeliet når vi fullkomlig frihet.”

*

Att avstå från sin vilja. Fritt, utan tvång eller subtila påtryckningar. Det låter i våra öron inte bara som något främmande, men framstår också som ett farligt företag. Det gäller väl att vara trogen sin vilja, sitt hjärta, sin längtan?

Men om man vill en sak ena veckan och en annan nästa vecka? Vad gör då troheten mot ”min vilja” med mig? Den gångna söndagens evangelium, där Jesus varnar för dem som gör anspråk på att ha hört Gud tala fastän Gud inte talat och påtalar att inte alla som säger ”Herre, Herre” kommer in i himmelriket, slutar med att Jesus förklarar vem som hör Guds rike till: den som gör den himmelske Faderns *vilja*. I evangeliernas passionsberättelse avstår även Jesus sin vilja: ”Inte som jag vill, utan som du vill.” I en kommentar till denna märkliga Getsemanebön skriver Hebreerbrevets författare om Jesus: ”han böjde sig under Guds vilja.” Så ”lärde han sig lyda genom att lida”. (Hebr 5:7-8). Det är ett av tre ställen Nya testamentet där det talas om Kristi lydnad. De andra återfinns Filippobrevets ord om att ”han var lydig ända till döden” (Fil 2:8) och i Romarbrevet 5:19: ”Liksom en enda människas olydnad gjorde alla till syndare, så skall en endas lydnad göra alla rättfärdiga.”

Att "öva lydnaden" är med andra ord en övning i Kristuslikhet. Det fullkomliga accepterandet av den väg där jag förenas med den himmelske Faderns vilja, även om jag inte förstår vad den innebär eller känner mig hågad att gå vägen.

Men vad innebär lydnaden? Och vem har mandat att avgöra vad det är att "lyda Gud"? Den andliga vägledningstraditionen varnar å ena sidan för människor som vill uppträda i rollen som andliga ledare, de som vill tala om för oss vad Gud säger och vilken hans vilja är. Förhåll dig skeptisk till sådana, säger de erfarna. Se upp med den som ofta och gärna menar sig ha mandat att tala om för andra vad Gud har på hjärtat. Å andra sidan framhåller samma tradition att lydnaden mot den andlige fadern, eller modern, är avgörande för den mognad som leder till Kristuslikhet. "När du lyder din själasörjare lyder du den helige Ande", skriver den okände författaren till boken *Eremitaget*.

Men är det inte *bara Gud* vi skall lyda? Till protestantismens avigsidor hör föreställningen att det räcker att var och en läser Bibeln på egen hand – och att vi själva kan avgöra vad som är Guds vilja. Så står vi där med en uppsjö av samfund och rörelser, som alla menar sig ha kommit fram till vad de tror genom att läsa Bibeln. På ett personligt plan blir vår föresats att lyda Gud i stort sett inte mer än ett uttryck för vår egen vilja. Med orden "jag lyder bara Gud", intar vi själva positionen som högsta instans. Den som inte vill böja sin nacke under kyrkan säger i klartext: det är bara jag som vet vad Gud vill.

När den monastiska traditionen talar om lydnad uppmuntras vi inte till naivitet eller att döva eventuella signaler av oro inför något vi hör eller möter. Här finns en djup kännedom om den brustenhets vi alla bär på, och som bara kan helas genom överlåtelse och tillit. Om jag vid minsta motstånd – när jag inte tycker att den andlige faderns råd passar mig – söker upp en annan själasörjare för att finna bekräftelse, kommer jag aldrig att nå den "frigörelse från mig själv", det som en starets, enligt Dostojevskij, hjälper en människa till. I liknande termer beskriver Ignatios av Loyola – vars minne vi firade igår – syftet med sina andliga övningar: "att segra över sig själv och ordna sitt liv utan att låta sig påverkas av någon oordnad böjelse."

Synden är enligt detta sätt att se ett böjningsmönster. Allt det som böjer livet i fel riktning – "en oordnad böjelse" – kan, och bör, kallas för vad det är: synd. Det är något jag behöver omvända mig från. Därför behöver vi andliga fäder och mödrar som inte bara bekräftar utan också kan vara stränga när så behövs. De försvar vi bygger upp för vårt sätt att leva är ibland så subtila att vi inte märker hur vi styrs av vårt jag – egenkärleken – snarare än av gudskärleken.

Hur skulle man kunna härda ut med en andlig fader som bara jamsade med? Jag är tacksam för en som ler i mjugg åt mina ambitioner och tar ner mig på jorden när tankarna skenar mot höjden. För min frälsnings skull behöver jag gå lydnadens väg. Det innebär inte att varje möte med en rådgivare, liksom varje andlig läsning, inte behöver följas av begrundan. När vi blir stilla och lyssnar till den inre rösten kommer vi att uppfatta en samstämmighet, även där vi kanske i förstone irriterades över att någon hade mage (läs: modet) att bjuda oss motstånd. Anden, som vittnar med vår ande, talar alltid i samklang med de ord som vi får ta emot från Andens människor. Om denna samstämmighet inte infinner sig, trots att vi ger oss tid till bedjande begrundan, kan det finnas anledning att låta den andlige faderns eller moderns ord mogna ytterligare någon tid. Målet för lydnaden är ju inte lydnaden. Det är föreningen med Guds vilja. Att avstå från sin vilja handlar således om att avstå från "egenviljan", som står i strid med den

egentliga viljan, det jag innerst inne vill. När någon däremot förespråkar lydnad för dess egen skull gäller alltid orden: "Man måste lyda Gud mer än människor." (Apg 5:29)

*

För oss som tillhör Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby – och jag tänker nu särskilt på er som söndagen den 5 augusti skall inträda i kommuniteten genom att avlägga era löften – är den regel vi förpliktar oss att följa ett ringa redskap just för att "öva lydnaden". Genom att lova att be den dagliga tidebönen, fira eukaristin varje vecka – så långt den är tillgänglig – och avsätta dagar för retreat varje år, filar vi på den kedja – för att använda en bild av Gunnel Vallquist – som håller fast oss vid vår egen vilja. Hon skriver: "Att vilja både kärleken och sig själv är som att kasta sig framåt när man är fjättrad vid en kedja." Och vidare: "Det normala för den som vill älska är att envist och tålmodigt fila på kedjan: askes. Kärleken eller min egen vilja. Gud eller Mammon." (*Låt mig få brinna, s 20*)

Genom att hålla fast vid regeln övar vi vad Paulus kallar "trons lydnad", som är vägen ut ur tvivlets och vankelmodets fångelse. Men om jag inte förmår göra det jag uppmanas till, om jag känner att det övergår mina krafter? Den helige Benedikt tar upp just detta när han skriver om hur munken får ett uppdrag som är så svårt att det verkar omöjligt. Då skall han lugnt förklara för den överordnade varför han tycker att det verkar omöjligt för honom. Om det ändå förblir som den överordnade beslutat, skall han "lyda av kärlek och i förtröstan på Guds hjälp", säger munkfadern (RB 68:5). Det är trons lydnad.

Lydnaden mot regeln innebär för vår del att vi, oavsett hur vi känner det, övar den upprepning som skänker kärleken ett djupare rotfäste. "Upprepning är livets skönhet", skrev Kierkegaard, "ty det är ju bara det nya man ledsnar på." Genom upprepningen samlar vi våra liv mot djupet istället för att breda ut oss på ytan. Vi följer spiralens rörelser, som i en cirkel fast ändå inte. Varje varv tar oss lite djupare. Upprepning är att förbli i sin rytm. Att hålla sig till sin regel. Att läsa om istället för att läsa nytt. Att återvända till samma platser istället för att söka nya resmål. Att avstå nymodigheter i sin längtan efter förnyelse och istället arbeta sig djupare in i det redan givna. Att be de böner man alltid bätt och inte tro att Gud kommer närmare för att man klär sina böner i ny språkdräkt. Att gå stegen till samma andliga moder, eller fader, trots att hon eller han för länge sedan ramlat ned från piedestalen.

*

I dag, den 1 augusti, inleds den så kallade *Gudsmodersfastan*. Det är den fjärde av kyrkoårets större fastetider, femton dagar lång, och en av dem som endast praktiseras i ortodox tradition. Vi uppmärksammar den i vårt kalendarium som ett uttryck för vår samhörighet med de orientaliska och östliga kyrkorna. Varje fasteperiod är en förberedelse inför en högtid som vill fästa vår blick på en viktig sida av trons och kyrkans liv. Gudsmodersfastan förbereder oss för den fest som firas den 15 augusti till minne av jungfru Marias insomnande, i tacksamhet över det uppdrag hon fullbordade.

Marias liv och förebild har av kyrkan alltid uppfattats som minst lika viktiga som apostlarnas. Det gäller inte minst i det vi nu har talat om: modet att avstå sin vilja, att gå lydnadens och överlåtelsens väg. Men vi påminns också om att Marias ja helt och hållet är hennes eget, så som det måste vara för oss alla. Att avstå sin vilja är inte att avstå från ett medvetet och personligt ja.

I vilken mening är Marias ja till Gud – liksom varje människas som går lydnadens väg – personligt och därmed hennes eget? Hon har fått det av Gud, och ger det nu fritt tillbaka till honom, för att han skall behålla det hos sig. Denna akt sammanfattar eukaristins hemlighet: allt det vi tar emot som gåva från Gud, och i tacksägelse ger tillbaka till honom, blir för oss till en delaktighet i Sonens gemenskap med sin Fader. Firandet av eukaristin är en handling genom vilken vi låter våra liv formas till Kristi avbild, han som avstod från allt, också sin egen vilja. I brödet som bärs fram, frambär vi hela vårt liv. Vi ger honom vårt ja. Vi övar trons lydnad. I mottagandet av Kristi kropp och blod förenas vi med Kristus i hans eviga gemenskap med sin himmelske fader. Frukten av denna förening är viljan att göra vår himmelske Faders vilja.

Trons lydnad gör oss till eukaristiska människor, fria att tacka för allt, rikare än alla andra. Den som avstått från allt, äger allt. Med Paulus ord till dem som släppt taget om sitt liv: "Allt tillhör er."

*

Nu räknar vi ner dagarna till vårt *Generalkapitel*. (Ordet "Generalkapitel" kanske känns ovant för en del av oss, innebörden av det första ledet är ingen annan än engelskans "general", det som är allmänt, det vill säga: omfattas av alla. "Kapitel" knyter an till regelns olika kapitel, som beskriver den andliga väg vi vandrar tillsammans. Generalkapitlet är alltså det tillfälle under året när vi som kommunitet träffas för att stärka och uppmuntra varandra i vår kallelse och kristna vandring.) Som temaord har vi i år valt en vers från profeten Hosea: "*Från mig får du din frukt.*" Vi kommer bland annat att uppmärksamma den kontemplativa kallelsen i våra liv, det fördolda livet med Kristus som källan till den förnyelse och förändring vi längtar efter och som vår värld behöver. Allt fruktbarande i Guds rike utgår från det inre livet.

Jag vill påminna om att även våra vänner är välkomna att delta i kommunitetens generalkapitel, det gäller inte minst helgens gudstjänster och bibelstudier. För deltagande i måltiderna behövs dock föranmälan.

I söndagens festmessa när vi firar Kristi förklarings högtid, kommer 20 av våra noviser att avlägga sina löften och inträda i Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby. I samma gudstjänst sker löftesförnyelse för oss övriga. Dessförinnan har vi under lördagen bland annat ett viktigt årsmöte med angelägna frågor att ta ställning till. Vi gläds över att vi får mötas på en plats som kommit att betyda så mycket för oss. Låt oss omsluta vår gemensamma helg i förbön och förbereda oss var och en på bästa sätt.

Er tillgivne,

